

Opis istotnych zagadnień występujących w zadaniu z zakresu prawa cywilnego na część pisemną egzaminu sędziowskiego w 2023 r.

Zagadnienia, które winny podlegać rozważeniu przy projektowaniu przez egzaminowanego rozstrzygnięcia w sprawie należy podzielić na procesowe i materialnoprawne.

W zakresie zagadnień procesowych podstawowym zadaniem egzaminowanego jest prawidłowe sformułowanie sentencji wyroku. Poza rozstrzygnięciami w przedmiocie żądań głównych pozwu sentencja powinna obejmować rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu oraz nieuiszczonych kosztów sądowych. Przy rozstrzyganiu o kosztach procesu egzaminowany powinien uwzględnić okoliczność, że powódka nie uiściła opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, gdyż była od niej zwolniona z uwagi na uwzględnienie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz, że analogicznej opłaty skarbowej – pomimo ciążącego na niej obowiązku – nie uiściła również strona pozwana. Rozstrzygając o kosztach sądowych należy uwzględnić nie tylko opłatę od pozwu, od której powódka została zwolniona, ale również poniesione tymczasowo przez Skarb Państwa koszty związane ze stawiennictwem świadka.

Wśród zagadnień procesowych, które powinny znaleźć wyraz w uzasadnieniu wyroku jest przede wszystkim kwestia oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów osobowych. W tym aspekcie istotne jest, aby egzaminowany dostrzegł różnice występujące w zeznaniach świadków co do przebiegu zdarzenia, zawarł w stanie faktycznym spójny opis wypadku oraz wskazał, na których dowodach przy ustalaniu tych faktów się oparł wraz z powołaniem argumentacji przemawiającej za dokonaną oceną dowodów. Egzaminowany powinien również rozważyć dopuszczalność i potrzebę wykorzystania, jako elementów podstawy faktycznej, ustaleń zawartych w prawomocnym wyroku karnym oraz dopuszczalność wykorzystania jako dowodu opinii biegłego sporządzonej na potrzeby postępowania karnego.

W zakresie zagadnień materialnoprawnych podstawowym zadaniem egzaminowanego jest ocena merytorycznej zasadności żądań pozwu. Egzaminowany powinien odnieść się w uzasadnieniu do zagadnień:

- zasadności i wysokości zadośćuczynienia,
- zasadności dochodzenia kosztów opieki,
- zasadności dochodzenia kosztów dojazdów,

- dopuszczalności uwzględnienia podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przyczynienia się.

Orzekając w przedmiocie zadośćuczynienia egzaminowany powinien zidentyfikować i uwzględnić w uzasadnieniu możliwie w najszerszym zakresie, ujawnione w toku postępowania okoliczności, mogące mieć wpływ na wysokość zadośćuczynienia, a w szczególności: rodzaj uszczerbku na zdrowiu, wynikające z wypadku dolegliwości (ból, ograniczenie samodzielności, pobyt w szpitalu), wiek poszkodowanej, trwałość odniesionych przez poszkodowaną uszczerbków fizycznych i psychicznych, stopień winy i postawę sprawcy szkody.

Z uwagi na ocenny charakter rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu nie można wskazać dokładnej kwoty, jaka powinna w realiach sprawy zostać z tego tytułu zasądzona. Jako okoliczność skłaniająca do obniżenia oceny pracy egzaminacyjnej powinno być potraktowane przede wszystkim pominięcie którejś z wynikających z materiału dowodowego istotnej okoliczności sprawy mającej znaczenie dla wysokości zadośćuczynienia. Za obniżeniem oceny powinno przemawiać nadto zasądzenie zadośćuczynienia niewspółmiernego, tj. rażąco zaniżonego lub rażąco zawyżonego.

W przypadku orzekania o kosztach opieki należy preferować rozstrzygnięcie uwzględniające utrwalone poglądy wyrażone w orzeczeniach Sądu Najwyższego z 22 lipca 2020 r. (III CZP 31/19) oraz z 26 lipca 1977 r. (I CR 143/77). Wobec skąpego materiału dowodowego, w szczególności braku dowodu z opinii biegłego lub dokumentów określających rynkowe koszty opieki, jako preferowane należy potraktować rozstrzygnięcie w tym przedmiocie na przykład odwołujące się do kryteriów z art. 322 k.p.c., względnie określające stawkę kosztów opieki z odwołaniem się do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Mniej preferowanym rozstrzygnięciem byłoby oddalenie powództwa w tym zakresie wyłącznie z powołaniem się na brak inicjatywy dowodowej powódki co do wykazania wysokości szkody, bez wskazania z jakich przyczyn nie zastosowano art. 322 k.p.c.

W wypadku orzekania o odszkodowaniu za koszty dojazdów uzasadnienie powinno zawierać wywody w przedmiocie celowości tego typu wydatku w kontekście okoliczności niniejszej sprawy. Wskazane byłoby również odniesienie się przez egzaminowanego do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu braku czynnej legitymacji procesowej po stronie powódki w tym zakresie. Preferowane powinno być rozstrzygnięcie uwzględniające utrwalone poglądy Sądu Najwyższego wyrażone przykładowo w orzeczeniach z 25 września

1997 r. (I CKU 107/97), 10 kwietnia 1974 r. (II CR 113/74), 11 sierpnia 1972 r. (I CR 246/72) oraz 4 lipca 1969 r. (I CR 116/69).

Uzasadnienie powinno zawierać odniesienie się do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przyczynienia się małoletniej powódki oraz jej rodziców. W szczególności istotne jest, aby egzaminowany wskazał, za którym z dwóch poglądów o dopuszczalności uwzględnienia przyczynienia rodziców do powstania szkody po stronie ich małoletniego dziecka się opowiada [por. orzeczenia SN z 5 listopada 2008 r. (I CSK 139/08) i 16 marca 1983 r. (I CR 33/83) oraz przeciwny pogląd wyrażony w orzeczeniu SN z 2 grudnia 1982 r. (IV CR 484/82)].

Istotne jest, aby egzaminowany dostrzegł, że literalnie odczytane żądanie pozwu obejmuje odsetki ustawowe, a nie odsetki ustawowe za opóźnienie i w związku z tym może pojawić się wątpliwość, jaki rodzaj odsetek powinien zostać zasądzony. Dla oceny prawidłowości proponowanego rozstrzygnięcia w tym zakresie mniejsze znaczenie ma to, za jakim stanowiskiem egzaminowany się opowiedział (zagadnienie to jest rozbieżnie rozstrzygane w praktyce), ale istotniejsze jest to, czy dostrzegł problem i odniósł się do niego w uzasadnieniu proponowanego rozstrzygnięcia.

Preferowanym rozstrzygnięciem w zakresie daty początkowej naliczania odsetek jest zasądzenie ich od dnia następnego po upływie trzydziestodniowego terminu przewidzianego w art. 14 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (...). W realiach niniejszej sprawy trudno dostrzec argumenty przemawiające za uwzględnieniem żądania odsetek w sposób określony w pozwie. Jako nietrafne należy również ocenić zasądzenie odsetek w sposób postulowany przez stronę pozwaną, gdyż orzeczenie zasądzające odszkodowanie i zadośćuczynienie nie jest orzeczeniem konstytutywnym, a przebieg postępowania dowodowego, w szczególności brak przeprowadzenia opinii biegłych w postępowaniu cywilnym, nie wskazuje na to, że dopiero w toku tego postępowania ujawniły się okoliczności, które mają decydować o wysokości świadczeń zasądzanych na rzecz powódki.